

לעילוי נשמתו הטהורה ולזכרו הטוב של אהובנו דוד שורץ הי"ד

שנפל על קדושת השם, העם והארץ

ביום כ"ז בטבת תשפ"ד (8 בינואר 2024)

דוד כתב על כל פרשה ופרשה, דברים שבאו מהתכת התורה שלמד בעומק נשמתו המיוחדת. לכבוד חתונתו עם אהובתו מיטל הוצאנו לכבודם את דבריו בחוברת. תהיה תורתו שלו לעילוי נשמתו הטהורה ולזכרו הטוב והמבורך.

פרשת בא מתוך 'לדוד ברכי נפשי', דברי תורה על סדר פרשיות השבוע, שכתב דוד שורץ הי"ד

אך עדיין לא מובן מדוע היה צורך בסימון בתיבה של ישראל דווקא במכה זו, ובמיוחד אם ידוע שזוהי נעשתה על ידי הקב"ה בעצמו. בהמשך דבריו הוא מסביר כי סימון הבתים לא היה לצורך עצם המכה, שהרי כל מכה נעשתה ללא סימון כזה או אחר, אלא הסימון נעשה לצורך בחירתם של ישראל כעם ה'. היה צורך לבדוק מיהו יהודי שראוי להשתייך לעם זה, אך כל הצורך הוא רק מצד עצם הבחירה ואינו קשור כלל למכת בכורות באופן פרטי כשלעצמה. יהודי שרוצה להיות משויך לעם ישראל צריך לעשות השתדלות מצדו, וכמובן שאין הקב"ה צריך את אותו סימון. הסימון נועד לעם ישראל עצמו. בעת הזו, ברגע שעם ישראל יוצא ממצרים, יש צורך בכוונה כנה מצד בני ישראל להיות שותפים מלאים לתהליך הגאולה ממצרים. יהודי שרוצה להיות חלק מאותה גאולה צריך לעשות מעשה שמעיד על רצונו. מצוות המילה ומצוות הפסח מסמלות בצורה החזקה והמהותית ביותר את הקשר והברית שבין הקב"ה לעם ישראל. "שני עיקרים אלו הם יסודי היהדות שבהם תלויה יהדותו של יהודי". אדם שאינו מל, או שנמנע מהקרבן הפסח, דינו מיתה. חז"ל אמרו שבזכות דם הפסח ודם המילה נגאלו ישראל ממצרים. על ידי שתי מצוות אלו נבחר עם ישראל להיות לעם ה'. למבחן זה היו צריכים לדעת מיהו יהודי, במי בוער הרצון הכן להיות חלק מאותו עם נבחר.

הלימוד הגדול שיש ללמוד מכאן הוא ההבנה שכדי להיות שותפים מלאים ומשמעתיים בתוך עם ה', לא מספיק לשבת ולקיים את המצוות כעבד העושה מצוות רבו, כי אם לחתור ולעשות השתדלויות יזומות מצדנו. כדי שנוכל למלא את ייעודנו בעולם הזה עלינו להיות אנשים אקטיביים ויצרניים, ולא לחיות בעולם כעלה נידף. הישיבה בעולם מתוך מחשבה שעצם היותנו יהודים מקיימי תורה ומצוות פותרת אותנו מהחתיירה המתמדת לקידום העולם, מנוונת וחותרת תחת ייעודנו העיקרי - ממלכת כהנים וגוי קדוש.

פרשה זו חותמת את גלות מצרים, ומוציאה לפועל את אותותיו ומופתיו האחרונים של הקב"ה. בכל מכה ומכה מתשע המכות הראשונות משה ואהרן פונים אל פרעה בדרישה לשלח את ישראל מארצו. סירובו העקבי של פרעה מביא פעם אחר פעם את המכה הבאה. מהתבוננות פשוטה בפסוקי התורה ניתן להבחין שמכת בכורות שונה בעניין התערבותו של הקב"ה בנתינת המכה בפועל, וכך כתוב: "וְעַבְרָתִי בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם בְּלִילָה הַזֶּה וְהִכִּיתִי כָל בְּכוֹר בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם מֵאָדָם וְעַד בְּהֵמָה וּבְכָל אֱלֹהֵי מִצְרַיִם אֶעֱשֶׂה שְׁפָטִים אֲנִי ה'" (יב, יב). בכל שנה סביב שולחן הסדר, אנו אומרים: "'וְעַבְרָתִי בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם בְּלִילָה הַזֶּה' - אני ולא מלאך; 'וְהִכִּיתִי כָל בְּכוֹר בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם' - אני ולא שרף; 'וּבְכָל אֱלֹהֵי מִצְרַיִם אֶעֱשֶׂה שְׁפָטִים' - אני ולא השליח. אני ה' אני הוא ולא אחר". והתימה עולה מאליה, ומדוע התערבותו 'האישית' של הקב"ה מפציעה דווקא באותה מכה? בנוסף לאותו הבדל, נדמה שבניגוד לשאר המכות שבהם לא היה צורך בהתערבות אישית והשתדלות מצד בני ישראל, דווקא במכת בכורות היה צורך בסימון אנושי שיחצוץ בין ישראל למצרים. הקב"ה עשה הבחנה עצמאית ללא התערבות אנושית כלשון התורה: "'וְהִפְלָה ה' בֵּין מִקְנֵה יִשְׂרָאֵל וּבֵין מִקְנֵה מִצְרַיִם" (ט, ד) לעומת זאת במכת בכורות משה מצווה לסמן את המשקוף ואת שתי המזוזות בדם, כדי שכאשר המכה תיעשה בלילה, הקב"ה יבדיל בין בתי היהודים למצרים, ומה צורך יש בכך?

ה"נתיבות שלום" מסביר כי יש בעשר המכות שני חלקים. עניין אחד הוא להוציא את ישראל משעבוד מצרים באופן פיזי, ועניין שני בבחירת הקב"ה בעם ישראל להיות לו לעם סגולה. מכת בכורות נעשתה למטרת שני החלקים. בפשטות ניתן לומר שהמכה ניתנה ככל שאר המכות כדי להביא את שחרור ישראל ממצרים. בעומק הדברים, המכה נעשתה כדי לבחור בישראל כעם הנבחר והמובדל.

במכה זו הקב"ה בוחר בישראל כעם ה', מוציאו ממ"ט שערי טומאה, ומוציא לפועל את הבטחת הברית של האבות: "וְיָדַעְתָּ כִּי יְיָ הוֹדֵךְ בְּאֶרֶץ לָא לָהֶם וְעַבְדוּם וְעָנּוּ אֹתָם אֶרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה. וְגַם אֶת הַגּוֹי אֲשֶׁר יַעֲבֹדוּ דָן אֲנִי וְאַחֲרֵי כֵן יֵצְאוּ בְּרֶכֶשׁ גָּדוֹל" (בראשית טו, יג-יד). בעומק הדברים אפשר לומר שלשם קיום הברית ולמען מטרת נשגבות אלו הקב"ה אינו מסתפק בשליחת שליח כבשאר המכות, אלא יורד בכבודו ובעצמו לארץ כדי לקיים הבטחתו.